

очевидців, усе місто перетворилось на криваву бійню. Цю подію назвуть «Уманською різаниною». Переможці зібрали в Умані раду, на якій М. Залізняка було проголошено гетьманом, а І. Гонту уманським полковником [3].

Імператриця Катерина II дала таємну інструкцію командувачеві російських військ діяти спільно з польським військом для придушення повстання. 26 червня 1768 р. М. Залізняка й І. Гонту зрадливо схопили. 27 червня було оточено гайдамацький табір. Ошукані повстанці майже не чинили опору. У полон потрапило близько 3 тис. гайдамаків, було захоплено 30 корогів, 15 гармат та іншу зброю. Польський уряд запровадив на Правобережжі режим кривавого терору. Тисячі повстанців було страчено. Закатували й Івана Гонту. Максима Залізняка як підданого Російської держави засудили до жорстокого тілесного покарання й відправили разом із сім'єю на каторжні роботи до Сибіру. Цікаво, що там він втік з неволі й приєднався до повстанців Омеляна Пугачова, керівника Селянської війни у Російській імперії 1773–1775 рр. Очевидно, у боротьбі проти царського уряду Залізник і загинув... [4]. Однак, незважаючи на втрату ватажків і розгром основних сил, Коліївщина тривала до травня 1769 р.

Отже, повстання, що увійшло в історію під назвою Коліївщини, відбувалося в кілька етапів. Його найвищою точкою стали події червня-липня 1768 р. Події Коліївщини висвітлили глибоку кризу політичного життя Речі Посполитої, безперспективність колоніальної політики, яку проводили правлячі кола цієї держави щодо українських земель. Не випадково гайдамацький рух на Правобережжі не вщухав до кінця XVIII ст. Отже, Коліївщина та її головні учасники назавжди закарбувались в історії. Цей рух почався через низку певних факторів, таких як: економічний, соціально-політичний, геополітичний та релігійний. Пам'ять про героїв руху зберіглась назавжди не тільки в історії, а і в історичних піснях, художніх творах та народному епосі.

Список використаних джерел

1. <https://sites.google.com/site/skarbiistoriie/kozaccina-1569-1775/koliiivsina>
2. <http://prosvit.in.ua/history/haydamacki-povstannya-1734-1768.html>
3. https://gazeta.ua/articles/history/_misto-peretvorilos-na-krivavu-bijnyu/1038707
4. https://pidru4niki.com/92111/istoriya/pridushennya_koliiivschini

Мура Д. В., здобувачка вищої освіти 1 курсу, група АГ-211

Науковий керівник **Колєватов О. О.**, к.і.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

СРІБНЯНСЬКА ТРАГЕДІЯ 1943 Р.

У 1940-1941 рр., завоювавши майже всю Західну Європу, Гітлер почав інтенсивну підготовку до нападу на СРСР, згідно плану «Барбаросса», розробленим у 1940 р. Союзниками Німеччини виступили: Угорщина, Румунія, Італія, Фінляндія та Словаччина.

На Україну німці здійснили напад 22 червня 1941 р. о 4 годині ранку. Німеччина разом із союзниками здійснювали наступ на трьох стратегічних напрямках, Україну мала окупувати німецька група армій «Південь». Головною метою завоювання України були її родючі землі та великі сировинні ресурси. Також було створено план «Ост», за яким німці планували виселити мільйони жителів з України та заселити її територію німецькими колоністами, місцеве населення перетворити на рабів, а пам'ятки культури знищити, пограбувавши культурні цінності. Передбачувалася передача частини українських земель союзникам. На території України нацисти провели «новий порядок» [1, с. 208].

Вересень 1941 р. – початок окупації Срібнянського району Чернігівської області німецько-фашистськими загарбниками. Почалося переслідування активістів, підпільників та тих кого не задовольняла влада окупантів. Здійснювалися доноси, за якими поліцаї арештовували звинувачуваних, їх били, розстрілювали та кували, жінок навіть гвалтували. В села часто приїжджали мадяри, які жорстоко знущалися з людей та

обкрадали їх хати. Через певний час по селах району почали збирати списки всіх активістів, які передавалися у районне відділення жандармерії, начальником якого був Карл Кампманн. На щастя, в деяких селах були вірні старости, які не тільки не створювали ці списки, а й знищували всі можливі джерела. У майбутньому хто був записаний у смертний список, звезли до Срібного, для акції-помсти за нищівні удари фашистам партизанами та Червоною армією на фронтах [2, с. 4].

У роки окупованої фашистами Срібнянщини, служив начальником районної поліції Савченко Трохим Іванович, згодом виявилось, що його справжнє прізвище не Савченко, а Чорний. Живі свідки, які зустрічалися з ним, бачили його дії, відчували на собі захист та допомогу, стверджували, що Савченко-Чорний діяв по завданню наших, він був підпільником. В кінці 1942 р., через донос, він був арештований і закатований фашистами в Ромнах [2, с. 72].

Надвечір 21 лютого 1943 р. поліцаї почали об'їзд селами арештовуючи активістів, їх сім'ями виганяли з хат, від найменшого до найстаршого не щадячи нікого, звільняючи приміщення для німців які будуть там заселятися, арештованих саджали на підводи, говорячи ніби їх буде відправлено на каторжні роботи до Німеччини [2, с. 13].

В Срібне цілими валками звозили людей яких силою зброї заштурхували до приміщення Срібнянської школи, звідки вже нікого не випускали, класи були переповнені. Всіх хто намагався втекти було розстріляно на місці, та все ж були одиниці яким вдалася спроба втечі. Селяни, яких було привезено надвечір 22 лютого, повідомили, що при вході до парку копається велика яма, всім стало зрозуміло для чого це.

Коли всіх було звезено, до приміщення зайшли озброєні німці, які виштовхали людей поблизу входу і силою повели їх до тої самої ями, примусивши людей роздягатися і складати одяг на купу, їх розстріляли. Звичайно це почули ті хто залишився в школі, розуміючи що їх чекає те саме, вони почали розбивати груби, вибивати вікна і коли кати повернулися, в них посипалися залізні пруття, цегла та каміння. Зрозумівши що з бунтом не справиться, вороги почали обкладати дерев'яне приміщення соломомою, яку почав обливати сам начальник районної жандармерії К. Кампманн та запалив її. Через плач та крики, почувся спів, учитель Грициївської школи В. І. Кислий почав співати «Інтернаціонал», його було схоплено й повішено, та люди продовжили пісню і спів лунав доки на них не впав палаючий дах. Очевидці говорили, що тоді кров'яна річка текла через двори, бо саме тоді розталь почалася. Вночі 23 лютого в приміщенні Срібнянської школи згоріло 682 мирних жителі [2, с. 15].

Через декілька днів поліцаї знову почали зганяти жителів до Срібного, щоб ті розгрібали людське згарище. Недогорілі тіла клали на підводи і відвозили у парк до ями. Були навіть такі які ще дихали, відкривали очі та просили допомоги, але поліцаї що були поруч, зразу ж добивали їх. Жертв присипали землею у парку в ямі [3, с. 27].

Днем визволення Срібнянської землі від окупантів вважається 17 вересня 1943 року. Та вже за кілька днів до цієї дати, фашисти почали відступати, щоб уникнути заслуженої кари. Для виявлення всіх злочинців, які здійснили німецько-фашистські загарбники та їх помічники-запроданці поліцаї, була створена спеціальна районна комісія. Такі комісії були створені при кожній сільській раді. За їх ініціативи була розкопана яма розміром 6 x 12 метрів, у яку фашисти закопали всіх спалених та закатованих. Винних було арештовано та покарано, але звичайно були і ті, яким вдалося уникнути кари шляхом втечі [2, с. 3].

Визволивши землю від німецьких бандитів, передові військові частини на місці спаленої школи організували та поставили гранчастий обеліск, на якому зображена п'ятикутна зірка, а поруч з ним з'явився дерев'яний щит із написом:

«Стой! Прочти, запомни и отомсти!

Здесь 23 февраля 1943 года немецко-фашистские оккупанты согнали в школу стариков, женщин и детей. Облили школу бензином и сожгли. Красный воин! Отомсти за детскую кров, за кров Советских граждан!»

Згодом народ вирішив на місці спаленої школи насипати великий горб землі. Люди швидко зробили могилу, облаштували її, обіклали вінками і квітами, та запалили свічки [3, с. 30].

І вже 31 серпня 1986 р. – відбувся мітинг на якому було відкрито пам'ятник жителям району, які були спалені фашистами в Срібнянській школі 23 лютого 1943 р. На місці спаленої школи постала вже бронзова постать молодої жінки-матері, яка притиснула до грудей своє дитя, намагаючись захистити його собою від вогню над якими піднявся чоловік, піднявши руки вгору, який намагається захистити їх своїм тілом. Також того дня, відразу після відкриття пам'ятника, відбулося відкриття новозбудованої Срібнянської школи [2, с. 99].

Такі вчинки гітлерівських окупантів неможливо нічим виправдати, своїми злочинами вони показали всі найжорстокіші риси та дії, які тільки може тільки заподіяти людство. А випадок зі спаленими людьми у школі є підтвердженням варварства, які чинили фашисти та їх маріонетки-поліцаї під час Другої світової війни.

Список використаних джерел

1. Історія України (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. К. : Літера ЛТД, 2018. 256 с.
2. Срібнянська трагедія: Документальні нариси, оповідання. 3-тє вид., доповн. і переробл. / укл. Денисенко В. І. Прилуки : КП «Прилуцька міська друкарня», 2013. 132 с.
3. Матеріали міжрегіональної науково-теоретичної конференції «Героїчні сторінки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років у патріотичному вихованні української молоді». Частина II / укл. Нестеренко Л. О. Чернігів : ЧОППО імені К. Д. Ушинського, 2014. 66 с.

Отчиченко Є. С., здобувачка вищої освіти 1 курсу, група МР-211
Науковий керівник – **Колєватов О. О.**, к.і.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПОВСТАННЯ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ПОЛКУ 1825 Р.

«Це була дивовижна молодь. Такого кола людей талановитих, чистих, розвинених, розумних і самовідданих я не зустрічав... Молоді люди, налякані жахливою дійсністю, залишали все і йшли шукати виходу. Вони жертвували всім, до чого прагнуть інші, – суспільним становищем, багатством, усім, що давало їм традиційне життя», – так говорили про декабристів не тільки О. Герцен, але й сотні відомих їх сучасників та нащадків. Ними захоплюються і сьогодні. Для багатьох вони стали зразком, оскільки прагнули втілити в життя мрії багатьох людей того часу: повалити самодержавство й скасувати кріпосне право. На довгі роки ці завдання стали актуальними лозунгами визвольного руху [1].

Втрата сподівання на лібералізацію царського самодержавства, скасування кріпацтва, посилення реакції після війни 1812–1814 рр. сприяли зростанню в Російській імперії, а відповідно, і в Україні опозиційних настроїв. Провідну роль у цьому русі відігравали дворянські революціонери-декабристи [2]. Головною причиною, що спонукала дворянських революціонерів до активної боротьби, було складне і напружене внутрішнє становище в імперії. Однак декабристи розпочали повстання без врахування того факту, що в Росії ще не визріла революційна ситуація. Вони обрали моментом для виступу династичну кризу – тимчасове й незначне явище, що не являло собою кризи «верхів», а лише вносило деяку дезорганізованість в середовище панівного класу – поміщиків і царизму [2].

Повстання декабристів відбувались не тільки у Санкт-Петербурзі. Через два тижні після виступу і поразки військ на Сенатській площі вибухнуло військове повстання на Україні, підготовлене Південним товариством. Це було повстання Чернігівського піхотного полку [3].

Значення декабристських повстань 1825–1826 рр. не слід недооцінювати. Особливо важливим для сучасних українців є збереження пам'яті про повстання Чернігівського полку, яке відбулося на території Київської губернії 29 грудня 1825 р. – 3 січня 1826 р. Його організаторами стали представники офіцерської еліти, багато з яких мали походження з українських старшинських родів [4].